

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת תולדות

שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאס

גליון מס' 265

ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפקדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה (כה כ)

כתוב בספר נפלאות מתורתך שכתב שכאן נכתב בר"ת רבבה שזה ראשי תבות רבקה בת בתואל הארמי ולא נמצא יותר מפעם אחת בתורה לרמז למה שכתוב בחז"ל שהש"ר ב-ח ר' יהודה בן סימון בשם ר' שמעון בן אלעזר אמר מפני מה נתעקרה רבקה כדי שלא יהיו אומות העולם אומרים תפלתנו עשתה פירות, שאמרו לה אחותינו את היי לאלפי רבבה ולכן היה צריך להתפלל כמו שכתוב בפסוק הבא "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא" וע"ש עוד מש"כ.

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו (כ"ה כ"א)

מפני מה לא מצינו במקרא שאברהם אבינו התפלל על שרה ומשמע מזה שבאמת לא התפלל על זה אברהם כמו שיצחק העתיר וביקש על רבקה?

וביאר הגרי"ז שאצל שרה נאמר במדרש (וירא נג ד) שעיקר בית וולד לא היה לה ולכן לא התפלל דהוי כתפילה שוא (עין בברכות נד.) מה שאין כן ברבקה אף שהיתה עקרה אבל עיקר בית וולד היה לה ולכן התפלל יצחק עליה.

ואם כן מדוע חיכה עד עשר שנים ואחרי זה התחתן עם הגר?

כל היודע תשובה, בבקשה נא לעדכן אותי.

שם:

לכאורה סידור המאורעות שבפסוק מעורר תמיהה, מן הראוי היה לכתוב את המאורעות כפי הסדר שארעו, "ותהי אשתו עקרה ויעתר יצחק לה'?"

וביאר בעל קיצור שולחן ערוך שרמז גדול יש כאן אמנם לרואה היה נראה כי עקרותה של רבקה היתה הסיבה המסובבת את התפילה והעתירה, אשר באו כתוצאה ממנה וכך היה נראה לכאורה, אלא שאמת היתה הסיבה הפוכה לא העקרות סובבה את התפילה אלא התפילה סובבה את העקרות שכן אמרו חז"ל (במסכת יבמות סד.) כי היתה רבקה עקרה מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים והוי אומר כי גלוי וידוע היה לפני הקב"ה כי עתידים אותם צדיקים להתפלל בגין צרתם ומשום כך עשה אותם עקרים, הרי שכלפי שמיא היתה העתירה סיבת העקרות ודבר זה נרמז בסידור הפסוק שהקדים את העתירה לעקרות שכן אליבא דאמת היה זה סדר המאורעות כפי שכתוב בפסוק רצון הקב"ה לתפילתם של צדיקים וכתוצאה מכך עקרותה של רבקה.

שם:

בן ששים שנה היה יצחק כשנולדו יעקב ועשיו, עשרים שנה לאחר נישואיו.

מה ראה יצחק אבינו להמתין בתפילתו עד כה ומדוע לא התפלל בהתחלה?

וביאר בספר פנים יפות שבת שלש היתה רבקה שעה שנישאה ליצחק ועד שגדלה והיתה בת שנים עשרה לא היתה ראויה ללדת שהרי אין אשה ראויה ללדת עד לגיל שנים עשרה (יבמות יב:) ומשהגיעה רבקה לגיל י"ב המתין לה יצחק עוד עשר שנים שזהו הזמן שהתירו חז"ל לבעל לשהות עם אשתו באם לא ילדה שכן לאחר זמן זה מחוייב לישא אחרת וכמו שדרשו חז"ל באברהם שנשא את הגר לאחר עשר שנים שהמתין לשרה בארץ ישראל ונמצא שעד שלא נכנסה רבקה לשנתה העשרים ושתיים היה אפשר לה עוד ללדת לפי האומדן שאמדו חז"ל ורק משהגיעה לגיל עשרים ושתיים הבין יצחק שהיא עקרה וקם להתפלל עליה, ואכן לשנה הבאה כשהיתה רבקה בת עשרים ושלוש נפקדה בבנים.

שם:

לכאורה ראוי להקדים ולומר ותהי רבקה עקרה ואחר כך ויעתר יצחק לה'?

וביאר רבינו בחיי שמה שהקדים התפלה יתכן לומר שהקדים העיקר ולמדנו שאין הכונה שתהיה העקרות סיבת התפלה שאם כן הסיבה עיקר והתפלה טפל לה, אבל התפלה סיבת העקרות ולומר לך שלא נתעקרה אלא כדי שיתפללו שניהם על הדבר ולפיכך הקדים התפלה שהיא העיקר והסיבה הראשונה שבשבילה בא העקרות לרבקה אמנו, וזהו שדרשו חז"ל מפני מה נתעקרו האמהות מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים ומכאן יש ללמוד עוד כח התפלה שהיא גדולה מאד ואפילו לשנות הטבע ומטעם זה הזכיר לשון ויעתר ולא אמר ויתפלל או ויצעק ושאר הלשונות כי הוא מלשון עתר וכו' וכדאיתא בסוכה דף י"ד למה נמשלה תפלתן של צדיקים לעתר מה עתר זה מהפך הגורן וכו' כך תפלתן של צדיקים מהפכת וכו' וכן פירשהו עוד מלשון ריבוי תפלה כדכתיב (יחזקאל ח') ועתר ענן הקטרת עולה ועוד מלשון מחתרת וכענין שדרשו במנשה.

ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרש את ה' (כה כב)

כתוב במדרש רבה בשעה שהיתה עומדת על בתי כנסיות ובתי מדרשות יעקב מפרנס לצאת ובשעה שהיתה עוברת על בתי עכו"ם עשיו רץ ומפרנס לצאת.

מה ראה יעקב לצאת בשעה שהיתה אמו עוברת ליד בתי מדרשם של שם ועבר והלא בבטן אמו ישב ולמד תורה מן המלאך וכי כעורה תורתו של המלאך לעומת מדרשם של שם ועבר? וביאר הבית הלוי כי למדנו מכאן שדין זה של "אל תתחבר לרשע" נוהג אף בשעה שלומדים תורה גם בשעת לימוד תורה אסור להתחבר אל הרשע וכדי לא להיות בצותא עם הרשע עשו היה מסכים לוותר על לימוד עם המלאך והעדיף לימוד בבית שם ועבר מאשר לימוד עם מלאך עם בצותא עם רשע.

ויאמר ה' לה שני גיים בבטנך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר (כה כג)

הרי אנחנו כבר בגלות ארוכה אצל עשו והיכן הבטחת "ורב יעבוד צעיר"

וביאר רבי אליהו לאפיין על פי משל לבן המלך שהמלך מעמיד לו משרתים שישרתוהו אחד ממונה על מזונו ואחר על בגדיו וכדו' אבל יש עוד משרת והוא רופא שאם יחלה הבן הוא משרתו ומרפאהו פעמים על ידי סמים מרים ופעמים שגם לוקח סכין ומנתח אבר וכו' וכן הדבר ביעקב ועשיו שאם בני ישראל כראוי אז משרתים אותנו כעבד אל אדוניו לספק מזונותיו וכל סיפוקו אבל אם חס ושלום נחלה ישראל עושים אומות העולם חס ושלום ניתוח.

ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה כי עיף אנכי על כן קרא שמו אדום (כה לד)

וכי בשל התבטאות אחת של עשיו נקבע כך שמו לדורות?

וביאר אדמו"ר מסקולן שלא היתה זו סתם התבטאות שיצאה כבמקרה מתוך פיו של אותו רשע, ומעשה זה של קניית נזיד עדשים תמורת הבכורה תמורת המעמד הרוחני העליון תמורת העבודה בבית המקדש אינו אלא ביטוי למהותו ולאורח חייו של עשיו, והיתה זו שיטת חיים עלובה שכל תוכנה לא היה אלא החלפת והמרת עולם חולף בעולם עומד והתיחסות של בוז והשפלה לכל דבר שריח קדושה ורוחניות נודף ממנו והכל תמורת הנאה קטנה וחולפת כדי לזכות בכף של נזיד חמים אשר לאחר שעה לא ישאר ממנו כל רושם, על ציר עלוב זה סבבו כל ימי חייו ההרגשה כי הנני הולך למות, והביאה אותו לדגול בשיטת הפקת והנאה מירבית אכול ושתה כי מחר נמות, ונזיד העדשים לא היה מקרה עובר היתה זו חוליה בתוך שיטת חיים עלובה.

ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה (כה לד)

הרי כל מה שבקש עשו מיעקב הוא הלעיטני נא מן האדום האדום הזה ומפני מה נתן לו יעקב גם

וביאר ראש ישיבת בריסק שחשש יעקב שמא יטען עשו ויערער על המכירה ויאמר רעב הייתי ואחזני בולמוס ובאונס הקניתי לו הבכורה ולכן קודם נתן לו לחם לאכול לשבעו ורק אחר כך נתן לו את הנזיד עדשים תמורת הבכורה.

עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתי (כו ה')

כתוב במסכת (יומא כח): קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה ואפילו ערובי תבשילין שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתי.

היכן נרמז בפסוק קיומה של מצות ערובי תבשילין?

וביאר הגר"א כי באמת טעות סופר יש כאן והגירסא הנכונה היא ערובי תחומין מצוה המתבצעת לצורך הלוחו של אדם מחוץ לתחום שבת ואשר מרומזת במילה עקב' כינוי לרגלו של האדם בדפוסים ראשונים, אכן היה מודפס ערובי תחומין כהלכה מדפיסים מאוחרים שרצו בקצור הדפיסו את שתי התיבות הללו בראשי תבות ע"ת ואחריהם באו שוב מדפיסים שרצו לפשט את ראשי התיבות וזיהו אותם בטעות כערובי תבשילין וכך נוצרה הטעות.

שם:

כיצד זה שמר אברהם אבינו גם את יום השבת אשר נאסר לדידו שהרי כידוע (סנהדרין נח): בן נח ששבת חייב מיתה?

וביאר המהרי"ל דיסקין כי האבות יצאו ידי חובתם על ידי יציאה לרשות הרבים בטלית המצויינת כהלכתה שכן בהלכה מבואר כי למעשה רק הטלית נחשבת כבגד המותר בטלטול ברה"ר ואילו הציציות אינן נחשבות כבגד וכל היתר טלטולם אינו אלא מחמת שהמצוה שבהם עושה אותם כבגד המותר בטלטול ולולא המצוה נחשבות הציציות כמשא האסור בטלטול ברשות הרבים ובעצה זו יציאה לרה"ר בטלית מצויינת נקטו האבות שכן כישראלים המצויים במצות ציצית קיימו את מצות ציצית ואף לא חיללו את השבת ואולם כבני נח שאינם מצויים בציצית טלטלו את משוי הציציות ברשות הרבים וכבר אינם נחשבים כבן נח ששבת.

ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר אך הנה אשתך הוא ואיך אמרת אחתי הוא ויאמר אליו יצחק כי אמרתי פן אמות עליה (כו ט)

וביאר בספר טעמא דקרא שאברהם אמר לו וגם אמנה אחותי היא וכו' והבין מזה שאם היה שקר גמור לא היה אומר אחותי היא ואם כן יצחק שאין לו טעם זה מסתמא אומר אמת, ובאמת גם יצחק היה יכול לומר שהיא בת בן אחי אביו ונחשב אחותו אבל לא אמר לו זה שאם כן היה חושב שכשאין תירוץ אסור לשקר והאמת שמותר תמיד מפני פיקוח נפש ולכן לא השיב לו תירוץ זה.

ויגדל האישי וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד (כו יג)

למה כאן כתיב ויגדל האישי ולא כתיב ויגדל יצחק?

וביאר בספר טעמא דקרא דבאמת קשה על אבימלך הרי לעיל בפרשת וירא אמר לאברהם אלקים עמך בכל אשר אתה עושה וכתרתו עמו ברית שישב בארצם ולמה על יצחק הקפידו וגרשוהו מארצם בשביל שהצליח וצריך לומר שלא החזיקו את יצחק שהוא כמו אברהם אלא כאיש בעלמא ולכן קנאו בו שחשבו שנוטל משלהם אבל אחר כך כשהלך מאתם לבאר שבע והצליח גם שם אז הבינו שהוא כאברהם וה' איתו ובאו אליו ואמרו ראו ראינו כי ה' עמך וכתרתו עמו ברית ולכן קראו כאן בשם האישי.

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני (פרק כ"ז פסוק א')

ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אתו ויצוה ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען (כ"ח א') למה אצל עשיו כתוב "ויקרא את עשו" ואילו אצל יעקב כתוב "ויקרא יצחק אל יעקב"?

כל היודע תשובה, בבקשה נא לעדכן אותי.

ועתה שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי צידה (כז ג)

כתוב ברש"י ד"ה "שא נא" לשון השחזה, כאותה ששנינו, אין משחזין את הסכין אבל משיאה על גבי חברתה, חדד סכינך ושחוט יפה שלא תאכילני נבלה.

אם אמנם פירושה של פעולת ההשאה הנזכרת כאן הוא השחזה מדוע לא נאמר בפסוק השחז נא?

וביאר בספר באר יוסף שרש"י עצמו מביא כמקור למילה זו שא' את המשנה במסכת ביצה (כח). האומרת כי ביום טוב אין להשחז את הסכין אלא רק להשיאה ולהשחזיה על גבי חברתה להוציא את השחזתה במשחזת מעשה זה אירע ביום טוב ראשון של פסח ומשום כך נאסרה באותו יום פעולת ההשחזה האסורה ביום טוב וזהו שדקדק יצחק לומר שא נא כדין חדודו של הסכין ביום טוב.

ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידים ידי עשו (כז כב)

הרי משמעות הפסוק מורה כי באותה העת שהקול קול יעקב הידים ידי עשו וזהו היפך מה שדרשו במדרש בזמן שהקול קול יעקב אז אין הידים ידי עשו?

וביאר מרן הגרא"מ שך זצוק"ל את דברים הוא כי כן יסד מלכו של עולם ותחם תחומים וגבולים ליעקב ולעשיו, ומקומו של יעקב הוא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ושם ישמע קולו, ומקומו של עשיו הוא בשדה הקרב "על חרבך תחיה" ושם הוא מקומו ותחומו ואמנם כשקולו של יעקב מצפצף בבתי מדרשות במקומו כדבעי ואינו ח"ו פורץ את תחומו אזי גם אין הידים של עשיו במקומו ובתחומו של יעקב אלא בתחום שנקבע להם במקומו של עשיו אבל חס ושלום בעת שאין הקול קול יעקב היינו שגם אצל יעקב יש יציאה חס ושלום מהתחום ומהמקום שנקבע לו אז חס ושלום ניתן רשות גם לעשיו לצאת מתחומו וממקומו.

ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב ויהי אך יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו (כז ל)

מפני מה אמר הפסוק ויהי הרי בכל מקום הוא לשון צער?

וביאר האור החיים כי התורה מצטערת על אשר כלה ולא ברך את כל הברכות שהרי מצינו שברך עוד את עשו אחר כך ואם היה מברך את אותם הברכות הנשארות ליעקב כבר אבדה תקות אדום.

העלון נתרם

להצלחת התורם ובני ביתו בכל מעשה ידיהם

ולרפו"ש הרב אליעזר בן מרים בתושח"י והרב חיים בן שרה בתושח"י

והילד שמואל בן צביה בתושח"י והרב אברהם בן שרל בתושח"י

והרב יצחק בן צביה בתושח"י

ולזרע של קיימא לאברהם בן מיכל ונעמי בת אסתר יהודית בקרוב ובנקל

ולע"נ רבינו מרן שר התורה רשכבה"ג ר' שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי

זצוק"ל נלב"ע ביום שושן פורים תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

וסבתי מרת מלכה בת ר' צבי יצחק קריזר ע"ה נלב"ע י"ב תשרי תשפ"ג

ניתן לקבל את העלון במילי: 4157546@gmail.com

אפשר לבקש גם בפלאפון אבל רק בין הסדרים 0534157546

ניתן להוריד את העלון באתר דרשו, ביום חמישי. הדרכה: נכנסים לדרשו ובוחרים הורדת

עלוניו, לחפש עלון בשם פנינים נפלאים, (לעלון קוראים פניני הפרשה – פנינים נפלאים).